

289. Van Dale, de letter E (4)

1. De epiglottis is het strotklepje. Toen de chauffeur met pensioen ging reed er een erebus; de bestemming was niet de Erebus. De heidefamilie bestaat uit de ericaceeën. Een epimeer is een van de twee diastereo-isomeren die een tegengestelde configuratie hebben aan slechts een van de twee of meer chirale centra: duidelijk, toch? Een epistaxis (meervoud: epistaxes) is een neusbloeding. Voorbeelden van soortnamen zijn: chesterfield, molière en praline. Erlenmeyers vindt je coassistent in een lab. Hoever kan een erwenteller tellen? Erytromycine gebruikt men tegen de veteranenziekte, erytropoëetine als doping. Erytrofobie staat bekend als bloosangst.

2. Vandaag behandelen we de Es grote terts en de es-mineur. Een esanaut (euronaut) is een Europese ruimtevaarder. Het conflict wilde niet de-escaleren. Een escadrille is een groep vliegtuigen die in regelmatig verband vliegen. Een esbattement is een kluchtspel bij de rederijders. Een escherpatroon is een geometrisch patroon van herhaalde, in elkaar grijpende figuren. Een escargot is een wijngaardslak. Een escarpe is een binnengrachtsboord. Escosijnse blauwe steen is genoemd naar de plaats Ecaussinnes in Henegouwen. De Eskimo's waren in het eskimo gekleed. In het Eskimodorp liepen eskimohonden. De esmerauden ketting was mooi.

3. De espadrille is schoeisel, de espagnole een Spaanse dans en de espagnolet een fijne wollen stof. Espoirs zijn wielrennende beloftes. Het beloftepatroon verschilt per renner. Esprit de clocher is dorpskleingeestigheid (zoals in het dorps cafeetje), esprit de corps is korpsgeest, een esprit de l'escalier (d'escalier) is een treppenwitz, een esprit fort is een vrijdenker en de esprit gaulois is de boertige grappigheid. Essaaieren kun je ook schrijven als essayeren. Het schrijven van essays is iets anders. De essen (een joodse sekte) leefden bij de Dode Zee. Een estancia is een grote veeboerderij in Zuid-Amerika. Een kunstgevoelige is een estheet.

4. Een estouffade is een stoofschotel. Etalagebenen zijn claudicatio (heeft geen meervoud). ETA-militanten schrikken niet terug voor geweld. Een étang is een hafachtig zoutmeer. Al de officieren van een oorlogsbodem vormen de état-major. Het etappeverslag kwam maar net op tijd (voor de deadline) binnen. De été de la Saint-Martin is de nazomer. Mijn man mag buiten best hongerig zijn, als hij maar binnen komt eten. De aardappeleters (ook die van Van Gogh) konden heel wat op. Ethoxy is een organischchemische groep. Waarin verschillen ethyleenglycolmono-ethylether en ethyleenglycolmonomethylether? Een etnie is een volksgroep. Vergelijk: etnisch.

5. Pyurie is etterwateren. De euclidische meetkunde is genoemd naar Euclides. De eucapnie is het doorsnee koolzuurgehalte in het bloed. Eucalyptol is cineol. Zijn deze cellen eu- of prokaryoot? Het euphuïsme is een gekunstelde literaire barokstijl. Zijn deze cellen haploïd, diploïd of euploïd? Is zij eurofiel of -foob? Elk Europarlementslid is ook europoliticus. Wat doet de stresstest met de euroforie? Het Euroland (de eurozone) bestaat uit alle eurolanden. Het Eurokorps is de gezamenlijke defensiemacht van de lidstaten van de Europese Unie. Snapt u dit: de eurogroep is het informeel overlegorgaan van de ministers van Financiën van de eurolanden, maar de Eurogroep is het informeel samenwerkingsverband van ministeries van Defensie van een aantal Europese NAVO-lidstaten. De eustachiaanse buis is de buis van Eustachius. Het euville is een zekere soort van Franse kalksteen.

6. De EU-waarnemer was in jeugdtaal een eva (evangelical). De afkorting ev. staat voor eerstvolgend, e.v. voor en volgende, eV voor elektronvolt en E.V. voor 'en ville'. De mossteenbreek heet ook Eva's kussen. Een evaatje is een vrouwenschortje. De nudisten waren in adams- en evakostuum gestoken. Haar moeder was evacuee bij de watersnoodramp van 1953 (foto: Watersnoodmuseum, Ouwkerk op Zuid-Beveland.). Een evangeliegemeente (Jaarboek 2007) is een volle-evangeliegemeente. De Vrije Evangelische Gemeenten zingen ook de Evangelische Gezangen. Klaartje was evangelisch-luthers, zij behoorde tot de Evangelisch-Lutherse Kerk. Tijdens de windluwte moesten we alle zeilen bijzetten.

7. Ethaannitril (acetonitril) is een kleurloze vloeistof, gebruikt als polair oplosmiddel. Ik zal de etikette voor je op een etiket schrijven. EDTA is ethyleendiaminetetra-azijnzuur. De etstoel (historisch, Drenthe) behandelde ooit de zaak van de etsstift. De afkorting e.t.q. staat voor e tutti quanti (en alle(n) van die soort; en alle(n) die erbij horen). ESB is het tijdschrift Economisch-statistische Berichten. Een escalope is een dun lapje kalfsvlees, waarvan te betwijfelen is of dat echt roze-wit of witroze is [Let op de uitspraak]. De escortboy voor de generaal was vergezeld van een gewapend escorte. Wat was hij nu eigenlijk: clownesk, dantesk, huzaresk, kafkaësk of soldatesk? De afkorting et al. betekent met anderen (et alii).

8. Het eslook is gewestelijk een sjalot. Een spalier is een leiboom, esperal een middel tegen alcoholisme, een estacade een palissadering, maar wat, o wat, openbaart ESR-spectroscopie? De evenhoge is een houten toren. Hij was every inch a loser (van top tot teen verliezer). Evoceren (evoqueren) is voor de geest roepen. Hij werd e vestigio (op staande voet) ontslagen. Je vernam everything you always wanted to know about Breskens (but were afraid to ask). 'Evoë' is de jubelroep van de bacchanten. Evviva Hispania, leve Spanje! Het ewigweibliche trekt een man aan. Ex abrupto is onverwachts, ex absurdo uit het ongerijmde, ex animo graag en ex abundantia cordis uit de overvloed des harten. Tegenover remissie van ziekteverschijnselen staat exacerbatie.

9. Hij werd geëxalteerd door haar verrukkelijke schoonheid. Waaraan herken je examenstresssymptomen? Hij heeft het ex capite (uit het hoofd) geleerd. Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal en Hare Excellentie de Ambassadrice waren te gast bij de opera. Excentrisch is uitmiddelpuntig. Hij voelde zich ex commodo (op zijn gemak). 'Excusez du peu' is een verontschuldiging voor een overstelpende hoeveelheid (en volgens Toon het credo van Rein), 'excusez le mot' is die voor een onvertogen woord en 'excusez-moi' staat voor pardon. Ex concessu is volgens hetgeen toegegeven is, ex consensu krachtens overeenstemming en ex coupon is zonder coupon.

10. In de sorrydemocratie (excuscultuur) vindt men excuusguzen bij vrouwelijke en excuustruzen bij mannelijke groepen. Ex debito justitiae is naar de eis van het recht, ex dividend is zonder bijrekening van de waarde van het dividend en ex dono is geschonken door (de in een genitief genoemde). Je hebt Bijbelexegeten en tekstexegeten. Exempli causa of e.c. (exempli gratia of e.g.) is bijvoorbeeld. Een exemplum in contrarium is een voorbeeld in tegengestelde zin, dat juist het tegendeel bewijst. De luitenant voerde de rekenexercitie feilloos uit. Ex improviso is plotseling, ex industria (de industria) met opzet en ex integro (de integro) van voren af aan.

11. De exitus infelix is de tragische afloop, de exitus letalis de dodelijke afloop, ex jure (de jure) rechtens, het ex-librisontwerp gold de boekenverzameling, ex mandato is op bevel, ex mera gratia is louter op grond van een gissing, ex mero motu is geheel uit eigen beweging, ex more volgens (oud) gebruik, ex necessitate (rei) uit nood geboren, ex nunc van nu af aan, ex officio ambtshalve, ex pacto et conventu volgens overeenkomst en afspraak, ex parte ten dele. Een experimentum crucis is een pijnlijk onderzoek. Expliceren betekent net als expliqueren, uitleggen. Een expogee is een ex-politekegevangene. Het materiaal op de expo was explosieveilig. Zijn exposé was glashelder. Expressis verbis is met zoveel woorden.

12. Ex professo (e.p.) is ambtshalve, ex propriis uit eigen middelen. Dat was een exquisiet wijntje. Ex quocunque capite is uit welken hoofde dan ook. Ex tacito is niets wetende te zeggen en ex tempore onvoorbereid, voor de vuist weg. Van kledingmaten is XXL extra extra large. Dat is extra ordinem, buiten de orde. Zij was extreemlinks noch extreemrechts. Ex (de) tripode dictum is in orakeltaal. Ex voto is naar wens, ex voto publico naar de wil van het volk.

Rein Leentfaar